

Jaume Caresmar. L'home i la seva obra*

Marina Garí
Raimon Masdéu
Manuela Urbina

Context cultural

Jaume Caresmar i Alemany va néixer a Igualada el 10 d'octubre de 1717, en el context de crisi socio-econòmica i política en que quedà submergit el Principat de Catalunya, després de la guerra de

* Aquest article és un resum d'un treball més extens sobre la figura i l'obra de Jaume Caresmar, en curs d'elaboració. La trajectòria i la personalitat de Caresmar han estat ben estudiades per Eduard Corredra i Gutiérrez, germà marista membre de la comunitat del monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanès, que ha publicat el resultat dels seus estudis sobretot dins la revista *Analecta Sacra Tarraconensia* (anys 1964, 1965, 1966 i 1974). Destaquem, però, la seva tesi doctoral *La Escuela Histórica Avellanense*, publicat a Barcelona el 1962 per l'editorial Balmes. Altres autors que han escrit plans biogràfics sobre Jaume Caresmar són Fèlix Torres i Amat (*Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de escritores catalanes*, 1836), Jaume Villanueva i Astengo (*Viaje literario a las iglesias de España*, 1850), Antoni Elias i de Molins (*Discursos leídos en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 1903), Josep Sanabre i Sanromà (*El archivo de la Catedral de Barcelona*, 1948), Joan Reglà (pròleg a l'edició de la *Carta al barón de la Linde*, 1959), Joan Mercader i Riba (*Un igualadí del segle XVIII: Jaume Caresmar, 1717 - Historiadors i erudits a Catalunya i a València en el segle XVIII*, 1966 - Pròleg a l'edició de la *Carta al barón de la Linde*, 1979) i Antoni Comas i Pujol (*Història de la literatura catalana*, 1980). Quant al conjunt de la seva obra escrita en tenim relacions parcials del pare Josep Martí (1791), de Josep Vega i Sentmenat (1791), ambdues publicades per Ramon d'Alòs l'any 1920 dins del *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, de Fèlix Torres (op. cit.), d'Antoni Elias (op. cit.), de Francesc Martorell i Trabal ("Manuscrits dels pp. Caresmar, Pasqual i Martí a la Biblioteca del convent de Franciscans de Balaguer" dins d'*Estudis Universitaris Catalans*, 1927) i d'Eduard Corredra (op. cit.)

Successió (1704-1714); va morir a Barcelona el primer de setembre de 1791, quan tenia 73 anys. Va viure, doncs, en els anys centrals del segle XVIII, el «Segle de la Il·lustració», quan la raó impregna tots els aspectes de l'activitat humana, essent potser la història la disciplina on el racionalisme triomfa més rotundament, de manera que provoca la ruptura de la fe absoluta en el text escrit i de la banalitat dels temes tractats en les cròniques. Aquesta fe i aquesta banalitat són substituïdes per l'explotació científica i erudita de les fonts i l'estudi de les ciències auxiliars en el marc de la interdisciplinarietat de les ciències. Els historiadors pretenen fer grans obres, en què el treball de recerca i acumulació de materials és llarg i laboriós i que depassa moltes vegades els límits d'una vida humana, exigint el treball de més d'una generació d'historiadors. Aquesta tasca fou empresa pels ordes religiosos: els benedictins francesos de l'orde de Sant Maïr (Mabillon i Montfaucon), fundadors de l'epigrafia i de la ciència diplomàtica, i els jesuïtes bolandistes. Erudits de primera fila a Espanya són Luís Velázquez, Rafael Floranes, Francisco Pérez Bayer, Rodríguez de Castro, els valencians Jaume Villanueva i Gregori Maians, els benedictins Martín Sarmiento i Benito Jerónimo Feijoo, el trinitari Miguel de San José, els pares agustins Enrique Flórez i Manuel Risco, els jesuïtes Faustino Arévalo i Andrés Marcos Burriel, els caputxins Lamberto de Zaragoza i Ramon d'Oscá... A Catalunya, el moviment històric també té noms significatius: Llàtzer de Dou, els germans Finestres, Antoni de Capmany, Joan Francesc Masdéu, Francesc Dorca, Josep Vega i el triunvirat de les Avellanes, format per Jaume Caresmar, Jaume Pasqual i Josep Martí.

Un breu apunt biogràfic

Jaume Caresmar era fill d'un matrimoni de menestrals benestants, Ramon Caresmar, sabater de professió, i Rosa Alemany. Al morir el seu pare, Jaume Caresmar marxa cap a Barcelona on s'instal·la sota la protecció del seu avi patern, estudia filosofia i teologia en el Col·legi dels jesuïtes de Cordelles i obté el títol de doctor. També estudia gramàtica i retòrica.

El 1742, quan té 25 anys, Caresmar pren l'hàbit blanc premonstratès de Sant Norbert en el convent de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes¹. S'inicia en aquesta nova vida passant per

¹ «Los antecedentes de este hecho nos son desconocidos, y ni podemos sospechar las causas que le movieron a fijar su suerte a este cenobio si no fue precisamente el hallarse tan solo y separado del comercio del mundo, y que precisamente hacía pocos años había sufrido una de las crisis más difíciles que hubo de soportar en su varias veces centenaria existencia. Nada favorable se presentaba, pues, la ocasión

uns mesos de postulantat, després l'any de noviciat i, finalment, el 10 de novembre de 1743 emet els vots definitius de religió. Inicialment, s'encarrega a Caresmar donar les lliçons de filosofia i teologia, però el que l'atrau realment és treballar en l'arxiu i la biblioteca seculars del monestir. Es el començament d'una vocació que no abandonarà en cap moment fins a la seva mort.

El 1754, és nomenat abat de Bellpuig, fet sense precedents perquè porta només 11 anys en el monestir. Caresmar no es dedica només al conreu de la història de Bellpuig de les Avellanès, sinó que també emprèn una lluita judicial rere una altra per recuperar els privilegis censals que tenia el monestir damunt la ciutat de Balaguer i altres pobles de la rodalia. El trasbals de la guerra de Successió havia afectat la comunitat de monjos de Bellpuig i els privilegis que tenia se n'havien ressentit. Però gràcies a la constància de Caresmar el monestir recupera alguns drets perduts. El càrrec d'abat dins de Bellpuig té una durada de tres anys, així és que Caresmar deixa l'abadiat el 24 de setembre de 1757. Es nomenat novament abat el 1766 per un trienni més. D'aquest període no hi ha gaires notícies, llevat que és durant aquest temps quan escull per secretari el pare Jaume Pasqual. Pocs mesos després d'haver acabat aquest segon abadiat ja es troba a Barcelona, segurament realitzant els tràmits necessaris per accedir a l'arxiu capitular.

La passió que sent Caresmar per la veracitat històrica i pel coneixement cert del passat l'empeny a compaginar les seves obligacions monàstiques amb les visites d'investigador en molts arxius públics i privats de Catalunya, Aragó, València i les terres franceses frontereres amb el Principat. Així, al llarg de la seva vida, passa per la col·legiata de Sant Pere d'Ager, els monestirs de Gerri de la Sal, Sant Cugat del Vallès, Banyoles, Sant Joan de les Abadesses, Balaguer, Labaix, la Seu d'Urgell, Camprodon, Santa Maria de Poblet, Montserrat, Sant Miquel de Cuixà i diversos arxius de Barcelona.

Amb el temps, la seva fama d'erudit traspasa l'àmbit del monestir: primer arriba a Barcelona on, l'any 1750, ingressa a l'Acadèmia de Bones Lletres; després a Madrid on és nomenat membre corresponent de la Real Academia de la Historia i, a més, la Real Cámara de Castilla li dóna facilitats perquè segueixi la seva recerca arxivística; finalment, a París, on va cridat pels superiors de l'orde premonstratès.

El 1770 Caresmar demana una autorització per consultar els Llibres d'Antiguetats de l'arxiu de la Catedral de Barcelona, autorització que se li concedeix definitivament el 16 de setembre de 1771 i que inclou una petició del Capítol catedralici d'ordenar i catalogar els fons de

l'arxiu, tasca a la qual Caresmar dedica 18 anys. Per no tot són facilitats i aviat es troba amb problemes. El seu treball a l'arxiu i la seva actitud plenament il·lustrada es veuen afectats pels successos ocorreguts al voltant de la polèmica sobre el rès de santa Eulàlia, entre ell i el pare dominic Domènec Ignasi de Bòria i de Llinars. L'incident és, en definitiva, el xoc entre el «cristianisme il·lustrat» de Caresmar i les supersticions de la massa (eclesiàstics i acadèmics) que va protagonitzar una campanya de desprestigi contra Caresmar. Aquest invoca les proves documentals antigues i s'aparta de la tradició que atribueix tretze martiris a santa Eulàlia, reduint-los només a tres, i nega així el concepte de protomàrtir que tenia la Santa. Caresmar i els seus amics creien que eren compatibles el pensament il·lustrat i l'ortodòxia religiosa, però els seus enemics no. La conseqüència derivada d'aquest incident és la suspensió, el 27 d'abril de 1789, de la labor de Caresmar a l'arxiu de la Catedral. En aquells moments difícils, Valladares, el bisbe de Barcelona que l'havia recolzat en tot moment, el convida a treballar a l'arxiu de la Mitra, ja fins a la seva mort, dos anys més tard².

Tot i que Caresmar ha estat estudiat per diferents autors al llarg del temps, llevat d'Eduard Corredra cap d'ells no ha aprofundit massa ni en la seva obra ni en la seva personalitat. Queden molts detalls de la seva biografia per aclarir i per conèixer millor. Desconeixem totalment com era Caresmar com a home, qui s'amagava realment darrera d'aquell treballador infatigable. De fet, a través dels diferents biògrafs de Caresmar que hem treballat, se'ns apareix només com un home il·lustrat, d'una evident vocació erudita i que creu en les ciències útils, indispensables pel progrés del seu país; remarquen la seva labor de recollida de materials, imprescindible per edificar les noves bases científiques. Aquesta tasca situa Caresmar al costat dels grans erudits de l'anomenada «generació acumulativa»³.

L'obra de Jaume Caresmar

Caresmar va treballar moltíssim, amb l'esperit crític i científic propi de la seva època. Veu els problemes amb claredat i treballa amb un

² Del pas de Caresmar per l'arxiu de la Catedral de Barcelona i l'incident sobre el rès de santa Eulàlia en parla Josep Sanabre (*op. cit.*, pàgines 60 a 67). D'altra banda, també parla detalladament de la polèmica al voltant de santa Eulàlia Antoni Elias (*op. cit.*, pàgines 7 a 13), que inclou dos dels poemes d'escarni que aparegueren contra Caresmar.

³ (3) Imprescindible per una visió del Caresmar home il·lustrat és el pròleg de Joan Reglà a l'edició de la *Carta al baró de la Linde*, Barcelona, 1959. Pàgines IX a XXXIV.

inexorable rigor metodològic. Malgrat la fermesa dels seus coneixements i tot i ser un historiador ben dotat, la seva fama tot just traspasa la generació següent. Això es deu, en part, a la descurança en el redactat de les seves obres, ja que tenia poca traça a l'escriure, i, en part, per la fatalitat que ha pesat damunt dels seus manuscrits, ja que molts van quedar com esborranys inacabats. En fi, dona la impressió que Caresmar treballa com si no volgués deixar rastre de la seva tasca.

Caresmar era un treballador incansable que va deixar prop de setanta manuscrits entre esborranys i obres acabades, però gairebé tots resten inèdits. Per què va publicar tan poques obres? Pot ser degut a tres factors:

1. Caresmar volia fer obres de massa envergadura. Cap d'elles va passar més enllà de l'esborrany.

2. Era un home massa impacient; la desmesurada pressa per acabar els seus treballs, que ell mateix s'imposa, no el deixa aprofundir prou en ells. Però no per això hem de desmèixer el resultat; al contrari, en la seva època fou un dels millors, fins el punt de poder-lo considerar com la personificació de l'intel·lectual il·lustrat.

3. Hem de creure que, per a ell, potser era més important investigar i trobar nova documentació, que redactar les obres per ser publicades.

A l'hora de fer un estudi de la labor historiogràfica de Caresmar, hem de diferenciar la seva tasca d'arxiu de la seva tasca de redacció d'estudis històrics:

- a) Tasca arxivística: a través de la tasca arxivística, Caresmar entra en contacte amb fons documentals de primera mà; això li serveix de molt a l'hora d'escriure les seves obres ja que treballa amb informació inèdita fins aleshores i pot donar una visió molt més rigorosa i científica. Però la seva tasca, més que de consulta, consisteix en la transcripció i ordenació dels documents, segurament amb la finalitat que no es perdin. És més, en transcriure els documents fa de crític, es fixa en l'autenticitat i disserta com entès paleògraf que era. No es deixa sorprendre ni per les falsedats ni pels errors d'època o dels copistes.

Hem esmentat anteriorment alguns dels diferents arxius on Caresmar va treballar. Cal destacar la seva labor en alguns d'ells:

- 1) A Santa Maria de Bellpuig de les Avellanès (1742-1764): Continua la tasca iniciada per Daniel Finestres a l'arxiu del seu monestir amb l'objectiu d'escriure la història del convent i del seu orde.

- 2) A Sant Cugat del Vallès (1761): En la seva segona visita a aquest arxiu en treu informació per a la redacció d'una de les seves obres, una biografia de sant Sever.

3) A Gerri de la Sal (1764): Realitza un compendi de 170 pergamins i en transcriu 130 més, acompanyat d'un escriptor.

4) A la Col·legiata d'Àger (1768): Hi treballa ajudat pel pare Josep Martí; realitza extractes d'unes 2.500 escriptures i extreu material inèdit per *La España Sagrada* del pare Enrique Flórez.

5) A Barcelona (1770-1791): La seva labor a l'arxiu de la Catedral fou immensa, però hem de destacar-ne els 8 volums d'extracte cronològic de més de 13.000 documents.

B) Tasca historiogràfica: Gàrcies a la informació que aconsegueix en els arxius, Caresmar escriu sobre molts temes de caràcter social, econòmic i demogràfic de la seva època, s'interessa molt per la història, sobretot la de Catalunya, i aquest interès el porta a voler fer un balanç el més verídic possible del passat de Catalunya, potser amb la finalitat de procurar que els catalans retrobin la seva personalitat històrica, molt malmesa per la guerra de Successió. Aquesta intenció no arriba a quallar, ja que va deixar inacabats aquests treballs perquè la recollida de dades li va ocupar el temps que després li hauria fet falta per redactar els seus projectes.

Caresmar va deixar catàlegs i inventaris de manuscrits procedents dels arxius que havia visitat, diccionaris, obres d'història eclesiàstica —en nombre superior a la resta—, civil, catalana, espanyola i universal, biografies, dissertacions i comentaris, entre altres temes. De tot plegat, va poder veure publicades vuit obres en vida i, posteriorment, se n'han publicat set més, d'un total de setanta obres que ens va deixar⁴.

El seu ingrés a la Reial Acadèmia de Bones Lletres el 26 de març de 1750, que ha de compaginar amb les seves obligacions i investigacions en el monestir de Bellpuig, li permet divulgar la seva feina com a historiador. Aquesta institució té com objectiu prioritari l'estudi i la investigació de la història de Catalunya. Caresmar hi realitza un total de 17 intervencions entre 1754 i 1778⁵.

Una valoració global

Poques vegades una personalitat està tan marcada per la seva obra com la de Caresmar. Per això, la pèrdua d'una part d'aquesta obra ha significat l'oblit d'un autor. Dos fets més hi acompanyen: el trasllat de

⁴ A l'anex d'aquest article presentem un inventari de tots els manuscrits de Caresmar, al qual remetem el lector per conèixer millor l'obra caresmariana.

⁵ (5) Antoni Comas dona la llista de les intervencions de Caresmar a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, dins del volum V de la *Història de la literatura catalana*, a la pàgina 183.

la seva herència de Barcelona a Bellpuig en el moment de la seva mort i l'enemistat dels membres de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en els últims anys de la seva vida. Només ha merescut l'atenció d'uns breus articles biogràfics, a vegades inclosos en la presentació de la publicació d'alguna de les seves obres, i d'un sol estudi notable dins del marc més general que es coneix amb el nom d'escola històrica de Bellpuig de les Avellanès. Per tot plegat, a mesura que ens anàvem introduint més en el personatge, anava en augment el nostre íntim desig de reivindicació d'una figura que ara considerem cabdal dins de la historiografia catalana de l'època moderna.

Aquest desconeixement ens ha obligat a una valoració global — impossible deslligar figura i obra — més plena de preguntes i suposicions, que de respostes i afirmacions. A més, cal remarcar un punt que considerem fonamental dins de la nostra argumentació: la migradesa de materials que tenim per valorar l'obra del pare Jaume Caresmar. Comptem amb unes poques obres publicades, una extensa relació d'obres de les quals coneixem poca cosa més que el títol i una part important de la seva correspondència personal — que la coneixem molt parcialment a través de l'estudi d'Eduard Corredra, que és l'únic que l'ha treballada —.

El primer que ens preguntem és d'on sorgeix l'interès de Caresmar per la història. Li va inculcar aquest amor Daniel Finestres? No ens atrevim a donar una resposta afirmativa. Sabem que Daniel Finestres, membre també de la comunitat premonstratesa de Bellpuig, va trobar els orígens del monestir de les Avellanès en la documentació continguda a Tortosa i que va començar a redactar una història del seu monestir, però també sabem que els seus papers foren destruïts poc després que ell morís⁶. Hom el considera, per això, l'iniciador de l'escola històrica de Bellpuig. Va morir a l'edat de quaranta-un anys el gener de 1744; tot just feia dos mesos que Caresmar era membre de ple dret del monestir. Hi hagué suficient contacte entre ambdós com per parlar de mestre i deixeble? No ho sabem del cert i la seva correspondència no sembla donar cap pista al respecte. La pregunta queda oberta.

No ens atrevim, tampoc, a dir què fou abans en Caresmar, l'interès per fer la història del monestir o l'interès per conèixer, estudiar i posteriorment «fer parlar» els documents continguts a l'arxiu del monestir. Sabem que Daniel Finestres també va treballar en l'ordenació de l'arxiu i la biblioteca de Bellpuig: altrament sinó, com hauria pogut començar la seva història del monestir? Però Caresmar hi va poder dedicar set anys a aquesta tasca, els primers set anys de la seva vida dins de la comunitat premonstratesa, des de 1744 fins a

⁶ Eduard Corredra. *Op. cit.*, pàgines 31 i 32.

1751. Pensava ja en escriure la història del seu monestir o això fou una conseqüència de la riquesa de l'arxiu? Novament ens trobem davant d'una pregunta que queda oberta. Ens manquen elements de judici per aventurar una resposta.

L'any 1750 Caresmar ingressa a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Quina significació té aquest fet? Evidentment, indica que Caresmar ja és una persona coneguda dins de l'ambient intel·lectual barceloní; però, d'on prové la seva fama? Prové de la catalogació i transcripció dels documents de Bellpuig o prové d'altres mèrits historiogràfics que desconeixem? Quin era en aquells moments el seu cercle d'amistats, que segurament deuria pesar en l'ingrés a l'Acadèmia? Ens manquen dades transcendents de la seva biografia com podria ser l'inici de l'amistat amb Enrique Flórez o amb algun membre de l'Acadèmia. Una vegada més ens trobem davant de preguntes sense resposta.

Com definiríem Caresmar? Sens dubte, i per damunt de qualsevol altra consideració, com un home religiós, plenament identificat amb el seu orde, el dels premonstratsos de Sant Norbert, i amb el seu monestir, Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes. També el definim com un «documentalista», un «descobridor i conservador» d'arxius, un investigador, bon llatínia i millor paleògraf. Finalment, el definim com un historiador, en tant que les seves obres escrites versen majoritàriament sobre la història d'aspectes molt variats, com es pot veure a l'annex que acompanya l'article. Autodidacta? Si més no en l'enteniment i transcripció de documents, l'experiència és el que va pesar més en els coneixements de Caresmar. Recordem que ell va estudiar Filosofia i Teologia en el Col·legi de jesuïtes de Cordelles. Però en la seva primera intervenció a l'Acadèmia de Bones Lletres tracta un tema prou significatiu com és el de les abreviatures que els antics utilitzaven en els documents; disserta amb coneixement de causa sobre aquestes abreviatures per tal de facilitar-ne la interpretació a aquells que hi estiguin interessats. És evident que no es limita a llegir la documentació que li cau a les mans sinó que la treballa i en treu el màxim de profit. I és així que les seves obres són relats continus de fets extrets dels documents. Per ell, la veritat històrica és la que reflecteixen els pergamins polsosos dels arxius.

Hem comentat anteriorment el llarg pelegrinatge d'arxiu en arxiu. Podríem dir que vora uns 25.000 documents manuscrits van passar per les mans de Caresmar. Quina finalitat perseguia? Era transcriure per transcriure, per conèixer o per salvar? Ens atrevim a dir que tot devia pesar en les seves intencions. De la curiositat inicial deuria seguir l'interès per conèixer més i millor el passat, primer del seu monestir, després del seu orde religiós i, en definitiva, de Catalunya. Anem un xic més endavant. Va tenir algun paper Caresmar en la conservació de tots els pergamins que va tocar? Aquest és un aspecte

que desconeixem. No sabem en quin estat es va trobar els diferents arxius que va visitar al llarg de la seva vida, ni si el seu pas va significar una conscienciació o l'inici d'una millora real en la seva conservació. El que sí queda fora de dubte és el fet que la renovació de la historiografia catalana que ell va encetar, va passar indefectiblement pel que considerava un treball de base prioritari en els arxius. Però aquesta important tasca va quedar diluïda pel fet que la seva fama va morir amb ell. I en això, segurament deuria ser determinant l'enemistat d'alguns membres de l'Acadèmia en els últims anys de la seva vida.

Caresmar va retrobar informació desconeguda fins aleshores. Però escrivia per a ell perquè no tenia temps per escriure pels altres, i per això no va passar a la immortalitat dins de la literatura historiogràfica catalana en el lloc que es mereix. L'ombra d'Antoni de Capmany, que va recollir el que Caresmar havia sembrat, va encobrir ràpidament l'herència caresmariana.

En la historiografia de Caresmar hi ha una preferència per la història religiosa i una preocupació pels temes de caire social, econòmic i demogràfic. La primera prové de la seva adscripció «militant» al món religiós, però la seva és una mentalitat oberta als nous corrents del segle XVIII; per això, aquella preocupació prové de les seves inquietuds il·lustrades. Potser en una altra persona aquesta dualitat «religió-il·lustració» podria semblar forçada, fins i tot antagònica. En Caresmar es tracta de complementarietat. No va abandonar mai les seves obligacions envers el monestir de Bellpuig, però tampoc no va deixar mai que aquestes l'impedissin continuar la seva tasca d'investigació arreu de Catalunya. La importància dins de la seva obra de la història eclesiàstica no amaga el seu esperit il·lustrat, que es manifesta escrivint aquesta història d'una forma crítica, científica i erudita. Busca la veritat per damunt de tot i aquest amor per la veritat li va costar l'enemistat de molta gent en els últims anys de la seva vida per la qüestió del rés de santa Eulàlia. Una persona s'oblida perquè la seva obra és dolenta o perquè se la vol silenciar. L'obra de Jaume Caresmar no és ni de bon tros mediocre, sinó ben al contrari. Per tant, tot sembla indicar que va ser objecte de marginació per part dels membres de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona a partir de 1780. L'opinió de l'Acadèmia deuria pesar força dins de l'àmbit intel·lectual barceloní en el qual es bellugava Caresmar, fins i tot més del que podem suposar. Però si parem atenció en aquesta polèmica sobre santa Eulàlia, hem d'observar que el Caresmar-religiós-il·lustrat defensa la raó davant la fe, mentre l'Acadèmia (potser hauríem de parlar d'alguns membres de l'Acadèmia, només), símbol i senyera de la Il·lustració a Catalunya, defensa la fe davant la raó. Un trist final per a una dilatada i fructífera carrera.

Sense cap mena de dubte, dins del que s'anomena l'escola històrica de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes, Jaume Caresmar ocupa el lloc més destacat, sense desmerèixer ni la tasca del seu predecessor, Daniel Finestres, ni la dels seus deixebles, els pares Jaume Pasqual i Josep Martí. Caresmar no fa valoracions ni conjectures, no fa història d'interpretació; analitza críticament els documents antics amb què treballa per tal d'asseverar-ne o refutar-ne l'autenticitat i seguidament els utilitza per explicar fets. La seva és, doncs, una història bàsicament factual.

Quina fou, en definitiva, l'herència de Caresmar? Una obra molt extensa i molt variada, d'una banda; un intent infructuós de crear escola i de renovació de la historiografia en la línia que marcava el domini de la raó dins de la Il·lustració, d'una altra, i una importantíssima tasca d'ordenació, catalogació i transcripció d'un conjunt que podríem xifrar entre els 20.000 i els 25.000 documents procedents dels arxius dels monestirs de Catalunya, d'una altra.

Això és el que donaren de sí els seus setanta anys de vida i és una llàstima que aquest esforç es perdés en dues direccions: la pèrdua de part de la seva obra i l'estroncament del seu impuls renovador.

Queden encara coses per realitzar al voltant de la vida de Caresmar: un estudi biogràfic força més complet, resseguint molt millor les seves passes; un recull definitiu de la seva obra com a pas previ per conèixer molt millor el que fou la seva vida, ja que el fet que hi hagi molt poca cosa publicada, algunes coses perdudes i que la resta es trobi dispers per diferents biblioteques, ens empeny a creure que no podem valorar la seva tasca ni la seva persona fins que s'hagi fet un estudi complet i detallat del que és tota la seva obra, setanta volums ben variats i diferents; una recuperació d'aquelles obres més significatives i que continguin interès suficient per a l'historiador actual; una reivindicació de la seva figura capdavantera dins de la historiografia catalana del segle XVIII i, per extensió, de l'època moderna; i, sobretot, un reconeixement públic a la labor arxivística, gràcies a la qual han arribat fins a nosaltres documents que potser s'haurien perdut irremediablement i que formen part del nostre passat col·lectiu.

Apèndix

A continuació presentem un inventari que intenta ser complet, però no definitiu, de totes les obres que ens va deixar Jaume Caresmar. Val a dir que cap dels seus biògrafs no l'havia presentat mai. Ens hem basat en els autors que saben que donen informació de primera mà, que són: Torres i Amat, autor d'un diccionari d'escriptors catalans; Jaume Villanueva, que va visitar el monestir de Bellpuig l'any 1808;

Elias de Molins, que copia un catàleg realitzat pel pare Fidel Fita l'any 1867; Ramon d'Als, que transcriu els catàlegs del pare Josep Martí i de Josep Vega; Martorell i Trabal, que dóna la llista dels manuscrits guardats a Balaguer l'any 1927; Josep Sanabre, que informa sobre els manuscrits de Caresmar que van quedar a l'arxiu de la Catedral de Barcelona; i Eduard Corredra, que fa un inventari dels manuscrits que hi ha a Bellpuig.

Donat que no hi havia cap biògraf que donés la llista completa d'obres de Caresmar i que s'observaven divergències entre alguns d'ells calia començar per fer un buidatge dels títols que esmentaven cada un dels biògrafs consultats. Paral·lelament calia resseguir arxius i biblioteques en busca de manuscrits originals i obres publicades de Caresmar. Partint del catàleg del pare Josep Martí, confeccionat el 1791 poc després de la mort de Caresmar i que és el més complet, es va contrastar amb la informació procedent dels altres biògrafs i amb l'obtinguda en la recerca en arxius i biblioteques. El resultat final és l'inventari que presentem a continuació, que l'hem dividit en nou blocs temàtics per intentar donar una visió més ordenada del que va ser l'obra de Caresmar. Hem intentat recollir el màxim d'informació sobre cada títol, en base als següents aspectes:

1) Informació sobre el títol i el tema de què tracta l'obra. Donem el títol original del manuscrit subratllat quan el coneixem; quan no n'hi ha, apareix entre cometes.

2) Any i lloc de publicació i característiques d'aquesta publicació.

3) Característiques del manuscrit original de Caresmar i la seva localització actual.

4) Any en què va ser escrit el manuscrit original.

5) Quins biògrafs de Caresmar fan menció de l'obra, d'acord amb les següents correspondències: AEM-Antoni Elias i de Molins; ECG-Eduard Corredra i Gutiérrez; FMT-Francesc Martorell i Trabal; FTA-Fèlix Torres i Amat; JSS-Josep Sanabre i Sanromà; JVA-Jaume Villanueva i Astengo; JVS-Josep Vega i Sentmenat; i PJM-Pare Josep Martí.

A. Catàlegs i índexs de manuscrits i documents d'arxiu

(1) «Anals generals de Catalunya»

1. Manuscrit original sense títol, el que nosaltres donem és el més proper al contingut dels volums manuscrits. Al llarg del seu pelegrinatge pels diferents arxius públics i eclesiàstics de Catalunya, Caresmar va recollir una extensíssima col·lecció de documents que sens dubte li havien de servir per confeccionar uns Anals de Catalunya a l'estil dels de Zurita. En el moment de la seva mort, tenia l'esborrany

de dos volums, en llatí, un que cobria des de l'any 1001 fins el 1450 i un altre des de l'any 1451 fins el 1790, més complet que l'anterior, al marge de molta altra documentació dispersa. La temàtica tractada per aquests documents afecta aspectes històrics, polítics i eclesiàstics. Molt probablement, són els mateixos manuscrits que esmenta Fèlix Torres amb el títol de *Colección de documentos antiguos de Cataluña*. Antoni de Capmany va fer copiar el resum d'alguns d'aquests documents en dos lligalls conservats un a la Real Academia de la Historia i un altre a la Biblioteca del Palacio Real, ambdós sota el nom de *Memorias cronológicas conducentes para la consabida Historia Civil y Eclesiástica*. Segons aquests resums existents a Madrid, els documents comencen l'any 813.

2. No s'ha publicat.

3. Dos còdexs voluminosos manuscrits en foli, dels quals es conserva algun fragment a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanès. Els dos lligalls manuscrits de còpies de les notes de Caresmar, realitzats per diligència d'Antoni Capmany i conservats a la Biblioteca Real de Madrid (signatura 2-y-5) i a l'Academia de la Historia de Madrid (signatura 9/4013), es troben relligats en un volum amb altres manuscrits relatius a Catalunya.

4. 1744 (?) - 1791.

5. PJM (v. 13-10, v. 13-12, v. 24-1, v. 25-1); JVS (p. 58-v. 19); FTA (p. 182); ECG (p. 79-v. E-f. 26-33 i 84-105).

(2) Catalogus incunabilium aliorumque librorum a P. Caresmar confectus

1. Manuscrit original amb aquest títol, és un inventari dels incunables i altres llibres impresos guardats a la biblioteca de la Catedral de Barcelona. Està dividit en quatre blocs temàtics: I. Catàleg general numerat, que inclou una descripció de les característiques de cada volum; II. Índex sistemàtic; III. Índex onomàstic; IV. Índex tipogràfic (segons el lloc d'impressió de cada volum).

2. Manuscrit enviat a Madrid a finals del segle XVIII per ser publicat, però finalment no ho fou. Publicat a la revista «Scriinium», dins dels fascicles VIII-X, de gener-desembre de 1953, a les pàgines 33 a 63.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu de la Catedral de Barcelona.

4.

5. FTA (p. 181); JSS (p. 62).

(3) «Col·lecció de documents de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona»

1. Manuscrits originals sense títol. Es tracta dels vuit volums manuscrits amb el resum dels més de 13.000 documents de l'arxiu antic de la Catedral de Barcelona, ordenats cronològicament segons Josep Vega i dividits pel mateix Caresmar com segueix:

Còdex 1:	I-A	800 - 1233
Còdex 2:	I-B	1234 - 1771
Còdex 3:	II-A	1232 - 1477
Còdex 4:	II-B	1480 - 1768
Còdex 5:	II-C	986 - 1231
Còdex 6:	III-A	1356 - 1667
Còdex 7:	III-B	1202 - 1355
Còdex 8:	IV	1274 - 1668.

2. No s'ha publicat.

3. Dos volums manuscrits formats per 20 quaderns en foli, conservats a l'arxiu de la Catedral de Barcelona.

4. 1771-1789.

5. PJM (v. 8); JVS (p. 58-v. 20); JSS (p. 62).

(4) «Col·lecció de documents de l'Arxiu de la Mitra de Barcelona»

1. Manuscrits originals sense títol. Es tracta de quatre volums manuscrits que contenen extractes dels documents guardats a l'arxiu de la Mitra, on va treballar Caresmar després de la prohibició de seguir en el de la Catedral.

2. No s'ha publicat.

3. La seva localització està per confirmar. No consten, però, en l'Arxiu Episcopal.

4. 1789-1791.

5. JVS (p. 58-v. 21).

(5) «Notícies d'Àger»

1. Manuscrit original sense títol, el que nosaltres li donem és tret d'A. Elias, qui el copia del catàleg del pare Fidel Fita. És una col·lecció de quaderns que inclouen tots els documents copiats i ordenats per Caresmar durant l'any d'estada a l'arxiu de la col·legiata de Sant Pere d'Àger. A partir d'aquesta documentació, Caresmar va confeccionar un índex cronològic de tots els documents en un volum titulat *Razón del arreglo del archivo de la colegiata de Ager*, que va

remetre l'any 1770 a la Real Cámara de Castilla, organisme que li havia demanat l'ordenació de l'arxiu esmentat.

2. No s'ha publicat.

3. Diversos volums i quaderns manuscrits en foli. Segons la relació del pare Josep Martí, a la mort de Caresmar hi havia 33 quaderns amb documents copiats, la localització dels quals ens és desconeguda, un còdex de 19 quaderns amb el resum i l'ordenació dels documents conservat a l'arxiu parroquial de Sant Pere d'Ager, i un còdex manuscrit en foli que contenia un sumari cronològic dels 380 documents més notables i un apèndix d'aquells que no s'havien col·locat en el seu lloc, la localització del qual també ens és desconeguda.

4. 1768. Caresmar va llegir una comunicació titulada «Razón del arreglo del archivo de Ager a la Real Cámara en 1770» a la sessió del 6 de juny de 1770 de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

5. PJM (v. 5-2, v. 5-3, v. 6-1, v. 6-2, v. 7, v. 9-1); JVS (p. 55-v. 9); AEM (p. 32); FMT (p. 191-v. II-f. 203-242).

(6) *Vetusti codices manuscripti*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és un inventari dels antics còdexs manuscrits conservats a la Biblioteca de la Catedral de Barcelona, per ordre alfabètic d'autors. És conegut també amb el títol de *Catálogo de códices manuscritos en la Catedral de Barcelona*, però l'original de Caresmar és redactat en llatí. Dóna referència de 107 volums manuscrits de diferents autors i èpoques.

2. Publicat per F. Martorell en el volum XII dels Estudis Universitaris Catalans l'any 1927, de la pàgina 225 a la 237.

3. Un manuscrit, molt probablement l'original, conservat a l'arxiu de la Catedral de Barcelona. Una còpia es conserva al monestir de Bellpuig de les Avellanès i una altra dins del volum 2 (signatura 9/5220) de la col·lecció de documents de Joaquín Traggia, conservats a la Real Academia de la Historia de Madrid.

4. 1770.

5. JVS (p. 57-v. 12); FMT (p. 225-v. XV complet); JSS (p. 62); ECG (p. 79-v. D-f. 51-84).

B. Diccionaris

(7) «Biblioteca d'escriptors espanyols»

1. Manuscrit original sense títol, és un diccionari biogràfic d'autors i altres persones, tots espanyols, distingits per la seva dignitat, les armes o la noblesa, i, sobretot, de bisbes i prelats.

2. No s'ha publicat.

3. Tres còdexs manuscrits en foli, a base de lletra menuda i plens de notes i afegits. Es tracta, sens dubte, d'un esborrany, la localització del qual ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 13-1, v. 13-5, v. 13-6).

(8) *Bibliotheca scriptorum ordinis praemonstratensis*

1. Tot i ser una obra incompleta, el manuscrit original ja consta amb aquest títol. És un diccionari d'escriptors i autors pertanyents a l'orde dels premonstratesos.

2. No s'ha publicat.

3. Dos quaderns manuscrits en foli i sis quaderns petits en 4t., la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 14-2, v. 14-6); JVS (p. 56-v. 1); FTA (p. 182).

(9) *Catálogo de varias voces catalanas antiguas desconocidas con su significado*

1. Obra que només consta en el catàleg de J. Vega, la qual cosa ens fa dubtar que sigui un original de Caresmar, per bé que l'insertem en aquest llistat bibliogràfic. És un diccionari de paraules que apareixen a la documentació antiga i que han anat desapareixent del parlar, amb el seu significat.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit.

4.

5. JVS (p. 56-v. 27).

(10) «Diccionari de Catalunya»

1. Manuscrits originals sense títol. És un diccionari sobre molts temes relacionats amb Catalunya, pobles, persones, oficis, dignitats, etc., que va quedar incomplet, ja que només arriba fins l'any 1157.

2. No s'ha publicat.

3. Un còdex manuscrit en foli i un quadern manuscrit en 4t., la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 13-4, v. 21-2); JVS (p. 57-v. 11); FTA (p. 182).

(11) «Diccionari d'escriptors eclesiàstics»

1. Manuscrit original sense títol, és una sèrie d'escriptors eclesiàstics des de l'any 66 DC fins el 229 DC, que potser formaria part d'algun projecte d'història eclesiàstica general.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli, conservat en dos plecs a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 13-11); ECG (p. 79-v. E-f. 33-83 i 106-110).

(12) «Diccionari de monestirs i esglésies de Catalunya»

1. Manuscrit original sense títol, és, com el seu nom indica, un diccionari on només consten els monestirs i esglésies catalans.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern petit manuscrit en foli, la localització del qual ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 13-7).

(13) «Diccionari de persones catalanes»

1. Manuscrit original sense títol, és un diccionari similar a l'esmentat amb el número 6, per dedicat als catalans distingits en virtut, llinatge i lletres.

2. No s'ha publicat.

3. Un còdex manuscrit en foli bastant gros i un quadern manuscrit en 4t., la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 13-2, v. 13-8).

(14) «Diccionari històric-general»

1. Manuscrit original sense títol, el que nosaltres li donem apareix a les *Memorias...* de F. Torres, que el creiem més proper al contingut del volum que el que dona el pare Josep Martí (*Diccionario histórico*) en el seu catàleg. És un diccionari d'història general i universal en què

tracta de qualsevol tema: escriptors, homes cèlebres, ciutats, pobles, esglésies, dignitats, etc. Va quedar en un esberrany dividit, d'una banda, en un diccionari d'entrades seguint l'ordre alfabètic, i, d'una altra, un diccionari per ordre cronològic.

2. No s'ha publicat.

3. Tres volums manuscrits en foli, la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 20-1, v. 21-1, v. 22-1); FTA (p. 182).

(15) «Famílies catalanes»

1. Manuscrit original sense títol, es tracta d'un esberrany tot just començat d'una obra dedicada a les cases nobiliàries catalanes, de les quals només va arribar a realitzar els articles relacionats amb la família Sentmenat i amb els comtes d'Empúries.

2. No s'ha publicat.

3. Diversos quaderns manuscrits en foli, la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 11-5, v. 13-5, v. 13-6); AEM (p. 33-v. 11); FMT (p. 191-v. II-f. 519-566).

(16) *Index chronologicus scriptorum Cathalanorum*

1. Manuscrit original amb aquest títol, apareix en el catàleg de Josep Vega amb el de *Historia literaria Cathaloniae (seu Scriptores Cathaloniae chronologico ordine recensiti, notisque historicis et criticis illustrati)*. És una relació de 820 escriptors catalans ordenats cronològicament i dividits per segles, il·lustrats amb notes històriques i apunts crítics. Sembla que reproduceix bona part de la biblioteca d'escriptors de Nicolás Antonio, afegint-hi informació extreta de llibres i arxius consultats i ordenats per Caresmar o pel seu deixeble Josep Martí, del qual també hi ha notes. Comprèn una primera part completa, des de la lletra A a la Z, i una segona de suplement incompleta, des de la lletra A a la R.

2. No s'ha publicat.

3. Dos quaderns en foli amb títol i un còdex manuscrit en foli sense títol, de 82 pàgines, originals de Caresmar, la localització dels quals ens és desconeguda. A la Biblioteca Nacional de Madrid hi ha una còpia (manuscrit núm. 13.464) d'aquests apunts que Caresmar havia anat fent, en un volum de 216 folis sense numerar, escrits per una mà anònima de principis del segle XIX. Segurament es tracta de

la còpia que va encarregar Fèlix Torres i Amat i que ell mateix indica que va anar a parar a la Biblioteca del Palacio Real de Madrid.

4.

5. PJM (v. 13-3, v. 15-2); JVS (p. 56-v. 2); FTA (p. 182); AEM (p. 31-v. 21, p. 33).

C. Història civil

(17) *Discurso sobre la agricultura, comercio e industria del Principado de Cataluña*

1. Obra realitzada per Caresmar per encàrrec de la Junta de Comerç de Barcelona, a proposta d'Antoni de Capmany. Consta de tres cossos ben diferenciats: el primer, sense títol, és un tractat sobre economia, en què Caresmar sembla adaptar les idees de Necker al cas català. El segon cos es titula *Carta al barón de la Linde* i és una dissertació històrica on Caresmar intenta provar que Catalunya estava més poblada en l'antiguetat que en la seva època. Abasta cronològicament des de l'època romana fins el segle XVIII i divideix l'estudi en funció de la divisió en tribus ibèriques pre-romanes. El tercer cos es titula *Indice histórico-geográfico*, format a partir de les respostes donades a un qüestionari realitzat per la Junta de Comerç per conèixer l'estat econòmic en què es trobaven els pobles, viles i ciutats de Catalunya.

2. No s'ha publicat mai sencer tot el volum. Ja a finals del segle XVIII es va enviar la segona part (la *Carta al barón de la Linde*) a Madrid per ser impresa, per no ho fou. Concretament la segona part es va imprimir per primera vegada el 1821 al «Periódico Universal de Ciencias, Literatura y Artes de Barcelona»; posteriorment es van realitzar dues edicions més, una el 1959, de bibliòfil, a cura de Joan Reglà; i l'altra el 1979 a cura de Joan Mercader amb la col·laboració del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (CECI). Segons Antoni Elias es va fer un tiratge apart de la *Carta al barón de la Linde* l'any 1821 a la impremta de Josep Torner i Riu, en un volum en 4t. de 148 pàgines.

3. Els manuscrits originals probablement s'han perdut. Consta una còpia sencera en un volum de 686 pàgines a l'arxiu de la Junta de Comerç, accessible des de la secció de Reserva de la Biblioteca de Catalunya (signatura JC 143 bis). Per altra banda, i al marge de les diferents publicacions posteriors, abunden les còpies de la *Carta al barón de la Linde*, tant a la Biblioteca de Catalunya (manuscrits núms. 339 i 1545), com a la Biblioteca del Palacio Real de Madrid (manuscrits 2-y-5 i 2-F-9), com a la Real Academia de la Historia (5a part del manuscrit 9/4013).

4. 1780.

5. PJM (v. 1-2); JVS (p. 56-v. 18, p. 57-v. 11); FTA (p. 178); AEM (p. 28-v. 3).

(18) *Historia de antiquis comitibus Urgelli*

1. Aquest títol procedeix del catàleg de J. Vega, l'únic que fa referència a aquesta obra. És una història dels comtes d'Urgell, escrita en llatí. Podria tractar-se d'una separata de la història general dels comtes catalans. En el catàleg del pare Martí no consta l'obra com a tal, però es fa esment de les còpies de documents relacionats amb la història dels comtes d'Urgell, recollides en un sol volum.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit.

4.

5. PJM (v. 4-8); JVS (p. 57-v. 6).

(19) «Història econòmica del Reial Monestir de les Avellanes»

1. Manuscrit original sense títol, és un dietari en què Caresmar consignava totes les activitats realitzades al monestir de Bellpuig durant els seus tres primers anys d'abadiat (1754-1757). Descriu les rendes i productes que percep el monestir dels pobles de la seva jurisdicció, les misses i aniversaris que s'hi celebren, correspondència particular de Caresmar en temes relacionats amb el govern del monestir, etc.

2. No s'ha publicat.

3. Col·lecció de nou quaderns en foli manuscrits, la localització dels quals ens és desconeguda.

4. 1754-1757.

5. PJM (v. 18-15).

(20) «Història general dels comtes de Barcelona, Urgell, Besalú, Prades, Foix, Pallars, Ribagorça i vescomtes d'Ager»

1. Manuscrit original sense títol, el que nosaltres donem apareix a les *Memorias...* de F. Torres; és un intent de Caresmar de construir una història general de Catalunya, començant des de la fundació de la ciutat de Roma i arribant a l'any 1759. Contenia moltíssima documentació inèdita: havia d'incloure els cònsols romans, els reis

carolingis, tots els comtes catalans i després reis d'Aragó i d'Espanya. L'obra va quedar per rematar.

2. No s'ha publicat.

3. Diversos volums i quaderns manuscrits en foli, la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 13-9, v. 17-1, v. 17-2, v. 17-3, v. 17-4, v. 17-5); FTA (p. 181); AEM (p. 30-v. 16).

(21) *Historia y guerra del Rosellón*

1. Obra manuscrita de lletra de Caresmar sobre la història del Rosselló des de 1460 fins la guerra amb França i la seva desmembració de Catalunya. Va quedar incompleta.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern original amb un fragment, la localització del qual ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 3-21).

D. Història eclesiàstica

(22) *Acta Martyrii Sancta Eulalia Barcinonensis*

1. Manuscrit original amb aquest títol, són comentaris sobre les actes del martiri de santa Eulàlia de Barcelona, amb un apèndix que inclou les actes del martiri de santa Eulàlia de Mèrida, que Caresmar va utilitzar per la seva argumentació en la polèmica sobre el rés de santa Eulàlia.

2. No s'ha publicat.

3. Dos quaderns manuscrits en foli, la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 15-2); JVS (p. 57-v. 10); FMT (p. 190-v. I-f. 539-709).

(23) *Anales del Real Monasterio de Bellpuig de las Avellanas, de la Orden de Canónigos Regulares Premonstratenses, en el Principado de Cataluña*

1. Esborrany amb aquest mateix títol que intentava ser una història general amb intencions universals i amb referències a Espanya, a

Catalunya, al comtat d'Urgell i, amb més detall, al monestir de Bellpuig. Abastava, originalment, des de l'any 713 fins el 1363, tot i que s'ha perdut el final i actualment s'acaba bruscament l'any 1328.

2. No s'ha publicat.

3. Un volum de vuit quaderns en foli de 372 pàgines, conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanès.

4. 1751.

5. PJM (v. 18-2); AEM (p. 34); ECG (p. 73).

(24) «Cathalonia sacra»

1. Manuscrit original sense títol, el que donem nosaltres és el que dóna Josep Vega en el seu catàleg, amb el subtítol de *De rebus gestis episcoporum Cathalonie ac comitatus Rossilionis*. Fèlix Torres li'n dóna el títol de *Episcopologium generale totius provincie*. Havia de ser una obra general sobre la història dels bisbats de Catalunya i el Rosselló —Tarragona, Urgell, Barcelona, Lleida, Tortosa, Elna, Vic i Solsona— que va quedar incompleta. Va deixar un Episcopologi de Barcelona, que es pot considerar una separata de l'obra general, també incomplet.

2. No s'ha publicat. Enrique Flórez va incloure, dins del volum XXIX de *La España Sagrada*, la llista completa dels bisbes de Barcelona per primera vegada, a partir de la documentació que li va proporcionar el pare Jaume Caresmar.

3. Diversos quaderns manuscrits en foli. Se'n conserva algun fragment a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanès. Joaquín Traggia va copiar els episcopologis i abaciologis de les seus de Roda, Besalú, Egara, Tarragona, Sant Cugat, Narbona, Montserrat, Pallars, Àger, Ausona, Solsona, entre altres —no consta l'episcopologi de Barcelona—, inclosos en el volum 2 (manuscrit 9/5220) de la seva col·lecció de documents conservada a la Real Academia de la Historia de Madrid.

4.

5. PJM (v. 3-19, v. 4-10, v. 10-4); JVS (p. 57-v. 3, p. 57-v. 15); FTA (p. 181); FMT (p. 190-v. II-f. 3-138); ECG (p. 76-v. A-f. 195-202 i 243-271, p. 78-v. C-f. 576-588).

(25) *Censura sobre algunos hechos del Martirio de santa Eulalia de Barcelona*

1. Obra en dues parts: inclou una primera part, que seria la principal, titulada «Razones por las cuales debe dejarse en el rezo de santa Eulalia lo poco que de propio de la santa contiene...», realitzada

pel mateix Caresmar a petició del bisbe de Barcelona Gabino de Valladares, perquè aquest conegués el parer d'aquell en la controvèrsia sobre la modificació del rés de santa Eulàlia. La segona part, titulada «Censura del Maestre Sala, Agustino, sobre el rezo de santa Eulalia», és el dictamen sobre la qüestió demanat pel bisbe i exposat en comú entre Caresmar i Sala, que aquests li van lliurar el 13 de desembre de 1779.

2. Publicat l'any 1782 a Madrid per Joaquín Ibarra, en un volum de 208 pàgines en 4t. Hi consta només l'autoria d'en Sala, tot i que el text és d'ambdós, tal com hem explicat.

3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original. Es conserva una còpia impresa a la Biblioteca Episcopal de Barcelona (signatura 272 (467.1)(Eul). Car) i una altra a la Biblioteca de Catalunya (signatura 10-II-10).

4. 1779.

5. PJM (v. 15-1); JVS (p. 57-v. 10); FMT (p. 190-v. I-f. 539-709).

(26) «Corpus conciliar de Catalunya»

1. Manuscrit original sense títol, inclòs en un dels volums d'esborrany del *Monasticon Cathalanum* (bibl., núm. 36). Josep Vega li'n dona el nom de *De sacris conciliis in Cathalonia habitis, commentarium*. Va quedar en un esborrany que pretenia ser un tractat sobre els concilis eclesiàstics celebrats a Catalunya. Podria formar part d'una història eclesiàstica de Catalunya. En la còpia que en va fer Joaquín Traggia únicament consta l'any i la població de cada un dels concilis celebrats a Catalunya, des dels principis del segle VI fins a mitjans del segle XVIII.

2. No s'ha publicat.

3. A l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes es guarda un manuscrit de Caresmar amb el nom genèric de «Concilios catalanes», que podria ser el mateix o un fragment d'aquells esborranys. La còpia realitzada per Joaquín Traggia està inclosa dins del volum 2 (manuscrit 9/5220) de la seva col·lecció de documents conservada a la Real Academia de la Historia de Madrid.

4.

5. PJM (v. 10-4, v. 13-9, v. 13-12); JVS (p. 57-v. 4); FTA (p. 182); JVA (p. 88); ECG (p. 78-v. C-f. 590-713).

(27) *Cronicon Sancti Joannis Ribipultensis*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és un breu tractat històric sobre el monestir de Sant Joan de les Abadesses, que inclou un apèndix amb els documents utilitzats per demostrar la fundació del monestir. Es pot considerar una obra enllestida.

2. No s'ha publicat.

3. Dos quaderns manuscrits en foli i un volum que era l'esborrany de l'obra, la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 10-2, v. 19-1, v. 19-2); JVS (p. 57-v. 16).

(28) *De rebus ecclesiae Sanctae Mariae Bellipodiensis Avellanarum in Cathalonia, ordinis canonicorum regularium, Sancti Agustini premonstratensium*

1. Manuscrit original amb aquest títol segons l'estudi d'Eduard Corredera; apareix en el catàleg de Josep Vega amb el nom de *Historia Bellipodiensis Monasterii ab eius origine ad annum 1440*. F. Torres, a les seves *Memorias...*, li dona el títol de *Historiae monasterii Beatae Mariae Bellipodi Avellanarum*, i fa constar que la història del monestir és narrada només fins el 1330. És la història del monestir de Bellpuig, redactada en llatí. Originàriament, apareix dividida en dues parts: la primera des dels orígens fins el 1440 i la segona des del 1436 fins el 1524. Mentre la primera va quedar com una obra enllestida definitivament, la segona només eren còpies de documents relacionats amb el monestir entre aquells anys. Pren com a base un esborrany anterior (bibl., núm 23), escrit en castellà. El manuscrit definitiu comença amb la fundació del monestir i acaba, incomplet, l'any 1330. Relata les causes de la vinguda dels premonstratesos a Catalunya, la fundació del primer monestir i el primer abat, Joan d'Organyà, el trasllat a l'actual emplaçament, i el desenvolupament posterior del monestir en funció de la successió d'abats.

2. Publicat l'any 1977 a Balaguer per E. Corredera en traducció castellana.

3. Manuscrit original en un volum de sis quaderns en foli de lletra de Caresmar, més uns quaderns inclosos en un volum apart, la localització dels quals ens és desconeguda. El manuscrit definitiu és una còpia que va manar fer el propi Caresmar en un volum en 4t. de 735 pàgines que es conserva a l'arxiu parroquial de Vilanova de la Sal.

4. 1761.

5. PJM (v. 4-8, v. 4-9, v. 4-10, v. 13-10, v. 18-1); JVS (p. 57-v. 7); FTA (p. 181); AEM (p. 29-v. 12); ECG (p. 74).

(29) *De sacra et antiqua Hispania Liturgia*

1. Manuscrit original amb aquest títol. És un tractat de crítica històrica sobre els rituals litúrgics antics a la Península Ibèrica. Consta de dues parts: la primera titulada «De primitiva liturgia seu missa hispano-gothica sive mozarabica, ac primaeva gallica» i la segona titulada «De otro oficio eclesiastico hispano-gothico seu mozarabico».

2. No s'ha publicat. La primera part va ser enviada a Madrid a finals del segle XVIII per ser impresa, però finalment no ho fou.

3. Un còdex en foli i quatre quaderns també en foli, la localització dels quals ens és desconeguda. Joaquín Traggia va realitzar un extracte de tota l'obra, que es conserva dins del volum 2 (manuscrit 9/5220) de la seva col·lecció de documents, guardada a la Real Academia de la Historia de Madrid.

4.

5. PJM (v. 12-1, v. 16-2); FTA (p. 181); AEM (p. 31).

(30) «Discurs sobre el descobriment que va fer del sepulcre de santa Eulàlia de Barcelona»

1. Manuscrit original sense títol, aquest que donem nosaltres està tret del catàleg de Josep Vega. És una exposició sobre el descobriment fet pel mateix Caresmar del sepulcre que havia contingut les restes del cos de santa Eulàlia, des dels principis de l'Església fins el segle XIV, i la traducció de la inscripció trobada en el sepulcre. Caresmar afegeix, també, alguns comentaris personals sobre tot plegat.

2. No s'ha publicat. Es va enviar a Madrid a finals del segle XVIII per ser imprès, però finalment no ho fou.

3. El text original anava inclòs en un quadern manuscrit amb altres obres de Caresmar, la localització del qual ens és desconeguda. La còpia que es va enviar a Madrid es conserva a l'Arxiu General de la Província Caputxina de Catalunya.

4.

5. PJM (v. 3-20); JVS (p. 56-v. 28); FTA (p. 178).

(31) *Epítome de la historia del Real Monasterio de Religiosas Cistercienses de San Hilario de Lérida*

1. Manuscrit original amb aquest títol, inclòs en un dels volums d'esborranys del *Monasticon Cathalanum* (bibl., núm. 36). És una breu història del monestir cistercenc de Sant Hilari de Lleida, fundat pels comtes d'Urgell Ermengol i Elvira als afores de la ciutat. Dóna la

relació de les abadeses del monestir. Podria tractar-se d'una obra definitivament enllestida.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli, conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 10-4); ECG (p. 78-v. B-f. 508-538).

(32) *Historia de la controvertida primacia eclesiástica entre la metrópoli de Toledo y la de Tarragona*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és una història de la polèmica lluita entre els metropolitans de Toledo i Tarragona per ser considerats els primats de la Península Ibèrica. Caresmar defensa els drets de Tarragona, fent una exposició de la història de l'arquebisbat tarragoní, amb especial referència a allò relacionat amb la defensa dels drets històrics sobre la primacia hispànica. La va començar a escriure en llatí, amb el títol de *De jure patronatus Tarracona*, i va arribar a fer-ne dos capítols, per ho va deixar i la va escriure definitivament en castellà.

2. A finals del segle XVIII es va enviar el manuscrit a Madrid per ser imprès, per no ho fou. Va ser publicat, finalment, a Tarragona l'any 1924 per Torres i Virgili Impressors, en una edició a cura del pare F. Martí de Barcelona, amb el títol de *La primacia de la seu de Tarragona*, en un volum en 8au de XV+226+XII pàgines.

3. Manuscrit original en quatre quaderns voluminosos en foli. Aquest manuscrit es conserva actualment a l'Arxiu General de la Província Caputxina de Catalunya, en un sol volum de sis quaderns cosits; no és la distribució original. Segons A. Elias, J. Vega tenia una còpia d'aquesta obra (podria tractar-se del mateix manuscrit).

4. 1781.

5. PJM (v. 3-21, v. 16-1); JVS (p. 56-v. 19); FTA (p. 178); AEM (p. 30-v. 18).

(33) «Història del monestir de Sant Geroni de la Vall d'Hebron»

1. Manuscrit original sense títol, inclòs en els volums d'esborranys del *Monasticon Cathalanum* (bibl., núm. 36). Breu història del monestir de Sant Geroni de la Vall d'Hebron, i no de la Murtra, com indica E. Corredera.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli, conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig.

4.

5. PJM (v. 10-3); ECG (p. 78-v. B-f. 468-499).

(34) «Història eclesiàstica d'Espanya»

1. Manuscrit original sense títol, és una obra general tot just començada, partint de la gran quantitat d'informació que havia anat recollint. Podria tractar-se del mateix volum que esmenta Ramon d'Alós amb el títol d'*Història Universal d'Espanya*, escrita de forma semblant a la *Clave historial* d'Enrique Flórez.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli, la localització del qual ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 11-9).

(35) «Memòries amb documents del Monestir de Sant Cugat»

1. Manuscrit original sense títol, el que donem nosaltres és el que apareix a l'estudi bibliogràfic de Francesc Martorell. És una breu història del monestir de Sant Cugat del Vallès, amb referències dels documents i cartorals conservats i consultats per Caresmar durant l'any d'estada al monestir, ordenant-ne l'arxiu. Es tracta, però, d'un esborrany d'obra.

2. No s'ha publicat.

3. Diversos quaderns manuscrits en foli. Es conserva algun fragment a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 4-7, v. 4-10); AEM (p. 34-v. 2); FMT (p. 191-v. III-f. 117-232, 241-256 i 261-326); ECG (p. 75-v. A-f. 43-50, p. 76-v. A-f. 169-176 i 179).

(36) «Monasticon Cathalanum»

1. Manuscrit original sense títol, el que nosaltres li donem l'hem tret del catàleg de Josep Vega. Havia de ser una monumental història sobre els monestirs i esglésies de Catalunya, tant els existents com els desapareguts, que hauria de contenir les llistes de prelats, els seus orígens i fundació. L'obra va quedar incompleta i no va passar de ser

un esberrany. La llista d'esglésies, monestirs i convents dels quals Caresmar n'havia recollit informació és extensíssima. El pare Enrique Flórez fa un elogi d'aquesta obra en el volum 43 de la seva *España Sagrada*. Sortosament, una part d'aquesta obra encara es pot trobar al monestir de Bellpuig de les Avellanes, i ha pogut ser utilitzada parcialment per Eduard Corredera en alguns articles seus publicats a la revista *Analecta Sacra Tarraconensia*.

2. No s'ha publicat.

3. Diversos volums, còdexs i quaderns manuscrits en foli. Alguns fragments i, sobretot, un dels volums originals complet es guarden a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes. La localització de la resta ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 3-19, v. 9-2, v. 9-3, v. 9-4, v. 9-5, v. 9-6, v. 10-1, v. 10-2, v. 10-4, v. 10-5, v. 19-4, v. 19-6, v. 19-9, v. 19-10, v. 19-11, v. 19-13); JVS (p. 57-v. 5); FTA (p. 181); AEM (p. 29-v. 13); ECG (p. 77-v. B complet, p. 78-v. C-f. 351-352, 539-575 i 722-final).

(37) *Origen, progresos y estado de la Causa Pía*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és una obra realitzada a partir d'uns manuscrits anteriors de Francesc Tarafa redactats l'any 1536 i guardats a l'Arxiu Capítular de Barcelona, on els va treballar Caresmar. Recull tota la informació disponible sobre la Pia Almoïna que es conserva en aquell arxiu.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli del qual se'n conserva un fragment a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 3-9); FTA (p. 182); ECG (p. 76-v. A-f. 273-306).

(38) *Origo et progressus Sancti Officii Inquisitionis in Cathalonia*

1. Manuscrit original amb aquest títol, inclòs en un dels volums d'esberranys del *Monasticon Cathalanum* (bibl., núm. 36). És una breu història sobre els orígens i evolució de la Inquisició a Catalunya, incloent la sèrie dels inquisidors.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli. A l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes, dins d'un dels volums de manuscrits del

pare Caresmar, hi ha un quadern de 8 folis amb el títol de «La Inquisición en Cataluña», que podria ser aquesta mateixa obra.

4.

5. PJM (v. 10-4); ECG (p. 78-v. C-f. 714-721).

(39) Razón de los santos que se veneran en el Obispado de Barcelona

1. Obra definitivament enllestida, tracta dels sants venerats a la diòcesi i a la ciutat de Barcelona, inclosos aquells que no apareixen en el martirologi romà. Ramon d'Alós l'esmenta amb el títol segent: *Santos que no están en el martirologio romano pero sin embargo tienen algún culto eclesiástico en la ciudad y diócesis de Barcelona*. La va lliurar al bisbe de Barcelona pocs dies abans de morir. És l'últim treball que va realitzar.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu de la Biblioteca Episcopal de Barcelona, amb el núm. 161 de la secció de manuscrits. Segurament no ha sortit mai d'aquest arxiu, perquè no consta en el catàleg del pare J. Martí.

4. 1791.

5. JVS (p. 56-v. 22).

(40) Resumen de la fundación, dotación y privilegios del Real Monasterio de Benedictinos de San Pedro de la villa de Besalú

1. Manuscrit original amb aquest títol, inclòs en un dels volums d'esborranys del *Monasticon Cathalanum* (bibl., núm. 36). És una breu narració sobre el monestir de Sant Pere de Besalú i inclou la sèrie dels seus abats. Es tracta d'una obra definitivament enllestida.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 10-1); ECG (p. 77-v. B-f. 59-90).

(41) «Resum històric de l'orde premonstratès»

1. Manuscrit original sense títol, el que donem és el més aproximat al contingut del còdex manuscrit de Caresmar. És la història de l'orde fundat per Norbert de Xanton, anomenat premonstratès: parla de les

esglésies i monestirs de l'orde, dels elogis dels pontífexs romans cap a l'orde i el seu fundador; continua amb el santoral o menologi, del qual ja n'havia publicat la primera part, corresponent als mesos de gener, febrer i març, que és una relació dels sants de l'orde per cada dia de l'any; s'extén en les biografies de Joan d'Organyà i de sant Norbert i acaba amb la sèrie d'alguns abats premonstratesos, per segles.

2. No s'ha publicat l'obra completa. L'any 1760 es va publicar la 1a part del menologi, que contenia els mesos de gener, febrer i març, a Barcelona, per Teresa Piferrer, en un volum en 8au de 20+64 pàgines.

3. Un còdex manuscrit en foli que era l'obra completa i un quadern en foli que contenia el menologi, la localització dels quals ens és desconeguda. Hi ha dos exemplars impresos del menologi a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, amb les signatures 168/9/1 i B-57/7/26.

4. Llegida una part a la sessió del 7 de gener de 1761 de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

5. PJM (v. 18-12); JVS (p. 54-v. 4); FTA (p. 178); AEM (p. 29-v. 9, p. 32).

(42) *Santa Eulalia de Barcelona, virgen y mártir, patrona y tutelar de la misma ciudad, nuevamente vindicada e ilustrada*

1. Autodefensa escrita per Caresmar relacionada amb la polèmica sobre el rès de santa Eulàlia. Està dividida en sis capítols, dels quals el primer és una versió literal en castellà de les actes antigues de santa Eulàlia. Tota l'obra intenta negar el protomartiri de la santa barcelonina, acceptant només tres dels tretze martiris atribuïts tradicionalment a santa Eulàlia de Barcelona.

2. No s'ha publicat.

3. Un volum en foli de 22 pàgines, conservat a la secció de manuscrits de l'Arxiu Diocesà de Barcelona.

4.

5. PJM (v. 15-2); AEM (p. 32); FMT (p. 190-v. I-f. 390-535); JSS (p. 68).

E. Intervencions a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

(43) *Abreviaturas que facilitan la inteligencia...*

1. Sobre les abreviatures utilitzades en els documents antics, datats entre els segles VIII i XIV, de Catalunya.
2. Publicat l'any 1765 dins de les *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, en el volum primer.
3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit.
4. Llegit a la sessió de l'1 de maig de 1754 de l'Acadèmia de Bones Lletres.
5. PJM (v. 3-22); JVS (p. 55-v. 7); AEM (p. 29-v. 11, p. 31-v. 23).

(44) *Appendix in historiam urbis Manresa*

1. Manuscrit original amb aquest títol, tracta breument sobre l'antiguetat de la ciutat de Manresa, de la seva església i la introducció de la vida canònica, entre altres temes.
2. No s'ha publicat. Va ser enviat a Madrid a finals del segle XVIII per ser imprès, però finalment no ho fou.
3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit. La còpia que es va enviar a Madrid es troba a l'Arxiu General de la Província Caputxina de Catalunya.
4. Llegit a la sessió del 5 de febrer de 1772 de l'Acadèmia de Bones Lletres.
5. PJM (v. 14-4); JVS (p. 57-v. 9).

(45) *Comentarios sobre monedas antiguas*

1. Manuscrit original amb aquest mateix títol.
2. No s'ha publicat.
3. Tres quaderns en foli manuscrits, conservats a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.
4. Podria ser un text llegit a la sessió del 5 de febrer de 1776 a l'Acadèmia de Bones Lletres sobre medalles antigues?
5. PJM (v. 11-8); ECG (p. 80-v. E-f. 609-665).

(46) *Del imperio de los árabes en Cataluña*

1. Aquest és un dels pocs manuscrits que no figura en l'inventari del pare Martí. Li donem el títol amb què apareix en el catàleg de Josep Vega i que trobem repetit a Fèlix Torres i a Jaume Villanueva. És una breu obra sobre la dominació àrab a Catalunya entre els anys 712 i 806.

2. No s'ha publicat. Manuscrit enviat a Madrid a finals del segle XVIII per ser imprès, per finalment no ho fou.

3. Manuscrit original en un volum de cinc quaderns en foli, la localització del qual ens és desconeguda.

4. Escrit l'any 1776. Llegit a la sessió del 4 de febrer de 1778 de l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. JVS (p. 56-v. 15); FTA (p. 178).

(47) *Diatriba de Concilio Illiberitano*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és una breu obra sobre els límits antics d'Hispania.

2. No s'ha publicat.

3. Un quadern manuscrit en foli, la localització del qual ens és desconeguda.

4. Llegit a la sessió del 3 de novembre de 1771 de l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. PJM (v. 3-20); JVS (p. 57-v. 8).

(48) *Disertación sobre la fundación del antiguo monasterio de San Martín del Canigó*

1. Manuscrit original sense títol, nosaltres donem el que apareix dins l'estudi d'Antoni Elias. Estava inclòs dins d'un dels volums de la monasteriologia. Es tracta d'un resum històric sobre la fundació del monestir de Sant Martí del Canigó en el qual dona notícies documentades de les causes i l'origen de la seva fundació.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit.

4. Llegit a la sessió del 5 d'agost de 1761 a l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. PJM (v. 9-5); AEM (p. 32-v. 24).

(49) *Dissertació apologètica acerca lo ús continu de la creu pectoral*

1. Sobre la utilització de la creu pectoral en els prelats inferiors que podien exercir de pontificals, i de les diferents facultats que els pertoquen en virtut dels seus privilegis i antics costums i possessions. És una obra realitzada com obsequi pels abats benedictins de la congregació tarragonina. És un dels pocs originals de Caresmar escrit en català.

2. No s'ha publicat, tot i que s'ha traduït a diferents idiomes, segons J. Vega. Es va enviar una còpia en castellà a Madrid per ser impresa a finals del segle XVIII, per finalment no ho fou.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes. Algunes còpies es guarden a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (lligall 10 núm. 2), a la Biblioteca Episcopal de Barcelona (manuscrit 443, de 26 pàgines i datat el 18 d'octubre de 1757) i a la Real Academia de la Historia de Madrid (col.lecció Abad y Lasierra, volum 10 manuscrit 9/3975, datat el 17 de setembre de 1757).

4. Escrit l'any 1757. Llegit a la sessió del 7 de juny de 1758 de l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. PJM (v. 11-4); JVS (p. 55-v. 14); FTA (p. 181); AEM (p. 30-v. 14); ECG (p. 76-v. A-f. 321-354).

(50) *Dissertatio historica-chronologica de inscriptione lapidis ecclesiae Sancti Meterii Martyris barcinonensis*

1. És un dels pocs manuscrits que no consten en el catàleg del pare Martí, segurament pel fet d'haver estat publicat abans de la mort de Caresmar. És una breu obra sobre les inscripcions de les làpides de l'església de Sant Medir de Sant Cugat del Vallès.

2. Publicat l'any 1765 per Francesc Fuentes i Piquer a Cervera, en un volum en 4t. de 22 pàgines.

3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original. N'hi ha un exemplar imprès a la Biblioteca de Catalunya, amb la signatura 2-II-77.

4. Llegit a la sessió del 3 de juliol de 1765 a l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. JVS (p. 55-v. 6); FTA (p. 178); AEM (p. 28-v. 2).

(51) «Història del monestir de Santa Maria de Gerri de la Sal»

1. Manuscrit original sense títol, tot i que segons el pare Martí podia passar per una obra acabada; en el catàleg de J. Vega apareix amb el títol de «Catàleg cronològic dels Abats de Santa Maria de Gerri». És una obra extensa sobre la fundació, propagació, adquisicions i dependències del monestir de Gerri, ordenada cronològicament i amb un apèndix que conté la llista dels 69 abats de la col·legiata de Santa Maria de Gerri de la Sal, des de la seva fundació l'any 776 fins l'any 1765.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original conservat a la Real Academia de la Historia dins del volum 5 (manuscrit 9/5223) de la col·lecció de manuscrits de Joaquín Traggia.

4. Llegit en dues sessions, la primera el 8 de març de 1775 i la segona el 13 de març de 1776, a l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. PJM (v. 10-1); JVS (p. 55-v. 10).

(52) *Inscripciones sepulcrales que se hallan en varias urnas y lápidas en algunos templos y claustros de la ciudad de Barcelona*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és un treball en què Caresmar copia les làpides que hi havia en la seva època en els convents de Sant Francesc, de la Mercè, de Sant Sebastià, de Santa Clara, del Carme, de Jonqueres, a les esglésies de Santa Caterina, de Sant Pau, de Sant Just i d'altres llocs de Barcelona, fins a 58, moltes de les quals han desaparegut.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original. Hi ha una còpia d'aquest manuscrit en un volum de documents conservats a la Real Academia de la Historia de Madrid (4a part del manuscrit 9/4013).

4.

5. La primera notícia d'aquest manuscrit de Caresmar procedeix d'Antoni Elías de Molins, dins de «Bibliografía histórica de Cataluña», a la Revista de Ciencias Históricas, volum I, publicat el 1880. Ramon d'Alòs en dona notícia dins del 4t volum del Butlletí de la Biblioteca de Catalunya, després d'haver-lo vist a la Real Academia de la Historia de Madrid, en el volum de documents manuscrits esmentat anteriorment.

(53) *Juicio del privilegio de hombres de Parage*

1. Manuscrit original amb aquest títol, tot i que consta que va quedar incomplet. Recull el parer de Caresmar sobre els privilegis concedits als homes de paratge.

2. No s'ha publicat. Manuscrit enviat a Madrid a finals del segle XVIII per ser imprès, per finalment no ho fou.

3. Un quadern manuscrit en foli, conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes. La còpia realitzada per enviar a Madrid es conserva a l'Arxiu General de la Província Caputxina de Catalunya.

4. Llegit a la sessió del 4 de juny de 1776 a l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. PJM (v. 14-5); JVS (p. 55-v. 12); FTA (p. 179); ECG (p. 79-v. E-f. 279-281).

(54) *Juicio sobre la autenticidad de los cartorales*

1. Manuscrit original amb aquest mateix títol.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 11-6); ECG (p. 80-v. E-f. 441-450).

(55) «Matria utilitzada per escriure»

1. Manuscrit original sense títol, reproduïm el que apareix en el catàleg d'E. Corredera. És un breu discurs sobre la matèria o paper utilitzada per escriure, potser còpia o versió pròpia de Caresmar d'un text d'autor desconegut que consta entre els seus papers amb el títol de *De la calidad del papel*.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 3-22); ECG (p. 80-v. E-f. 405-409).

(56) *Parecer del Rvdo. Padre Jaime Caresmar*

1. Opinió de Caresmar sobre si un reu regular legítimament condemnat per la Prelatura Ordinària pot presentar apel·lació.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original en foli conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. PJM (v. 3-10); ECG (p. 80-v. E-f. 601-608).

(57) *Razón del especial patronato del glorioso San Jorge en los Reynos de la Corona de Aragón*

1. Manuscrit original amb aquest títol, apareix a les *Memorias...* de F. Torres amb el de *Discusión crítica acerca del origen militar de san Jorge. Sobre el especial patronato de este mismo Santo en el reino de Aragón*. Tracta de l'origen de l'orde militar de Sant Jordi i els motius del patronatge de sant Jordi en els diferents regnes de la Corona d'Aragó i sobretot a Catalunya. És un comentari escrit a requeriment de Manuel de Terán, baró de la Linde.

2. No s'ha publicat. Va ser enviat a Madrid a finals del segle XVIII per ser imprès, per finalment no ho fou.

3. Un quadern manuscrit en foli, conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4. Llegit a la sessió del 9 de febrer de 1774 a l'Acadèmia de Bones Lletres.

5. PJM (v. 3-18); FTA (p. 181); ECG (p. 77-v. A-f. 357-366).

(58) *Sobre la autenticidad de las escrituras*

1. Manuscrit original amb aquest títol, podria tractar-se d'una còpia o una adaptació d'una obra anterior, d'autor desconegut, que constava entre els llibres del pare Caresmar. Tracta de l'autenticitat de les escriptures guardades als arxius públics i privats i, en especial, en els arxius de les esglésies.

2. Publicat en el volum 28 del *Semanario erudito* de Valladares de Sotomayor, a Madrid l'any 1791. Reproduït a la pàgina 372 del volum 4t. del *Boletín del Ministerio de Gracia y Justicia*.

3. Manuscrit original en foli, conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4. 1774.

5. PJM (v. 3-18); JVS (p. 55-v. 3); AEM (p. 29-v. 10); ECG (p. 80-v. E-f. 507-525).

F. Biografies

(59) *Breve relación apologética*

1. Manuscrit original amb aquest títol, es tracta d'una breu biografia de la vida i mort de Ramon Llull.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit.

4.

5. PJM (v. 14-3); FMT (p. 191-v. II-f. 511-515).

(60) *De Sancto Cucufate Martyre apud Barcinonem in Hispania*

1. Manuscrit original amb aquest títol, és un comentari preludial sobre la vida i el martiri de sant Cugat.

2. No s'ha publicat.

3. Manuscrit original en llatí, en un volum en foli, traduït pel mateix Caresmar al castellà en 16 quaderns en foli, la localització dels quals ens és desconeguda.

4.

5. PJM (v. 2-9, v. 2-12, v. 2-13); FMT (p. 192-v. III-f. 329-600).

(61) *Disertación sobre los hechos del padre Boil*

1. Notícies referents a la vida de Bernat de Boil, monjo de Montserrat, primer predicador de l'Evangeli i vicari apostòlic a les Índies Occidentals, i abat de Sant Miquel de Cuixà.

2. No s'ha publicat. Va ser enviat a Madrid per ser imprès a finals del segle XVIII, però finalment no ho fou.

3. Un volum de dos quaderns en foli, la localització del qual ens és desconeguda. La còpia realitzada per enviar a Madrid es conserva a l'Arxiu General de la Província Caputxina de Catalunya. Hi ha dues còpies més, conservades ambdues a la Real Academia de la Historia de Madrid, una dins de la col·lecció de manuscrits de Juan Bautista Muñoz (manuscrit 9/4779 a 4856), titulada «Colección de documentos relativos al descubrimiento, conquista, etc., de las Indias», i l'altra còpia dins de la col·lecció de documents de Jaume Villanueva (manuscrit 9/4567).

4. 1791.

5. PJM (v. 21-3); JVS (p. 56-v. 21); FTA (p. 178); AEM (p. 30-v. 19).

(62) *Sanctus Severus, episcopus et martyr, sedi et civitati Barcinonensi noviter assertus ac vindicatus*

1. És un dels pocs manuscrits que no consta en el catàleg del pare Martí, segurament pel fet d'haver-se publicat abans de la mort de Caresmar. És una monografia realitzada per rebatre la tesi de Gregori de Maians sobre la distinció entre el sant Sever de Ràvena i el de Barcelona.

2. Publicat a Vic l'any 1764 per Pere Morera, en un volum en 4t. de 44+176+16 pàgines.

3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit. Diferents exemplars del volum imprès es poden trobar a diverses biblioteques (de Catalunya, de la Universitat de Barcelona, de la Catedral de Barcelona, Episcopal del Seminari de Barcelona, Nacional de Madrid).

4. Escrit l'any 1761, Caresmar llegeix dos fragments diferents en dues sessions de l'Acadèmia de Bones Lletres, els dies 6 de maig i 3 de juny de 1761.

5. JVS (p. 55-v. 5); FTA (p. 178); AEM (p. 28-v. 7); FMT (p. 191-v. III-f. 1-116).

(63) *Vita Sancti Norberti*

1. Biografia de sant Norbert de Xanton, creador de l'orde dels premonstratsos. Va quedar incompleta.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual d'aquest manuscrit.

4.

5. PJM (v. 18-16); JVS (p. 57-v. 14).

G. Sermons

(64) *Sermón de la Concepción*

1.

2. No s'ha publicat.

3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original.

4. Pronunciat a l'església de Betlem, dels pares jesuïtes de Barcelona, el 4 de juny de 1759.

5. PJM (v. 21-6); JVS (p. 56-v. 26).

(65) *Sermón sobre la Inmaculada Concepción*

1.

2. Publicat l'any 1750 a Barcelona pels hereus de Bartolomé i Maria Giralt, en un volum en 4t. de 16+28 pàgines.

3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original. No tenim notícia de cap exemplar imprès.

4. Pronunciat a la Catedral de Barcelona el 8 de desembre de l'any 1750.

5. JVS (p. 54-v. 2); AEM (p. 28-v. 6).

(66) *Sermón sobre San Pedro Apóstol*

- 1.
2. Publicat l'any 1749 a Barcelona pels hereus de Bartolomé i Maria Giralt, en un volum en 4t. de 10+48 pàgines, per iniciativa del rector i la comunitat de preveres de l'església parroquial de Santa Maria d'Igualada.
3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original. No tenim notícia de cap exemplar imprès, tot i que Joan Mercader fa saber, l'any 1947, de l'existència d'un exemplar d'aquesta impressió en poder d'un senyor (igualadí?) de nom Miquel Ball.
4. Pronunciat a Igualada el 29 de juny de l'any 1749.
5. JVS (p. 54-v. 3); AEM (p. 28-v. 4).

(67) *Sermón sobre Santa Tecla*

1. Publicat amb el títol de *La primada entre los santos. Sermón panegírico que en alabanza de la gloriosa Virgen, Protomártir Santa Tecla, patrona de Tarragona.*
2. Publicat l'any 1749 a Tarragona per Josep Barber, en un volum en 4t. de 8+34 pàgines.
3. Desconeixem la localització actual del manuscrit original. Tenim constància d'un exemplar imprès a la Biblioteca de Catalunya (signatura A-25-8au 150) i un altre a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
4. Pronunciat a Tarragona el dia de santa Tecla de l'any 1749.
5. JVS (p. 54-v. 1); AEM (p. 28-v. 5).

H. Correspondència i cartes**(68) *Aviso al Excmo. Sr. Pedro de Campomanes, ministro del Real Consejo***

1. Es tracta d'una breu dissertació sobre l'antic còdex de concilis conservat al monestir de Ripoll, que Caresmar va copiar l'any 1775.
2. No s'ha publicat. Va ser enviat a Madrid a finals del segle XVIII per ser imprès, però finalment no ho fou.
3. Manuscrit original conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes. La còpia realitzada per enviar a Madrid es conserva a l'Arxiu General de la Província Caputxina de Catalunya.
- 4.

5. PJM (v. 11-7); JVS (p. 56-v. 20); FTA (p. 179); ECG (p. 79-v. D-f. 21-24).

(69) Carta dirigida a Don Francisco Dorca

1. Sobre la legitimitat d'un instrument del regnat de Carles el Calb, de l'any 858 DC, sobre si Seniofred, bisbe de Girona, és diferent de l'esmentat en el document de Ridaura. A partir de la distinció entre dos Seniofreds, bisbes de Girona en dues èpoques diferents, que Francesc Dorca posava en dubte, Caresmar dona la relació comentada dels primers comtes de la Septimània i la Marca Hispànica, fins al comte Ramon Berenguer I.

2. Publicada en el volum 43 de la *España Sagrada* d'Enrique Flórez.

3. Dins de la col·lecció de documents de Joaquín Traggia, conservada a la Real Academia de la Historia de Madrid, en el volum 2 (manuscrit 9/5220) hi ha un manuscrit que molt bé podria ser l'original d'aquesta carta.

4. 28 d'agost de 1789.

5. PJM (v. 11-3); FTA (p. 178); AEM (p. 28-v. 1).

(70) Correspondència epistolar de Jaume Caresmar

1. Un volum que conté bona part de les cartes enviades i rebudes per Caresmar de, entre altres, el pare Enrique Flórez, el pare Méndez, Antoni de Capmany, Moreau, Josep Finestres, Joaquín Traggia, etc.

2. No ha estat publicada.

3. Un volum en foli de 686 pàgines, conservat al monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4. Les cartes estan datades entre el 3 de novembre de 1752 i el 19 de desembre de 1789.

5. PJM (v. 19-12); JVS (p. 56-v. 23); AEM (p. 32); FMT (p. 209-v. VII).

I. Col·laboracions

(71) Serie de los santos que se han de colocar en las sillas altas y bajas

1. Manuscrit original amb aquest títol, es tracta, probablement, d'una petició del capítol de la Catedral de Lleida per conèixer la seva opinió sobre els sants que s'haurien de col·locar en el cor de la

Catedral, abans d'encarregar-ne la seva realització a l'escultor Lluís Bonifàs. És, de fet, una relació nominal de sants catalans, amb el corresponent càrrec eclesiàstic (el «mèrit» pel qual consten a la relació confeccionada per Caresmar) que exerciren.

2. Publicat per Eduard Corredera i Gutiérrez dins de «Caresmar y Barcelona», a *Analecta Sacra Tarraconensia*, volum XXXVII de 1964.

3. Manuscrit original conservat a l'arxiu del monestir de Bellpuig de les Avellanes.

4.

5. La primera referència que tenim d'aquest manuscrit és la que dona el mateix Corredera en el moment de publicar-lo.

(72) «Synopsis, seu metódica aeconomia totius operis ordine alphabetico distributa»

1. Edició a cura del pare J. Caresmar de l'obra *Ius canonicum* del p. Theodor Rupprecht. Caresmar va distribuir l'obra en dos volums, va afegir-hi un prefaci excel·lent i erudit i un índex molt complet amb el títol damunt dit.

2. Publicat a Barcelona l'any 1772 per Francesc Surià, en dos volums en 4t.

3. Consten un exemplar a la Biblioteca de Catalunya, un altre a la Biblioteca Nacional de Madrid (signatura 7-14129/31) i un altre a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona (manuscrit 734).

4.

5. JVS (p. 58-v. 26); FTA (p. 183).

J. Altres textos

(73) *Abstracto del Martirologio de Tarragona.*

(74) *Notes sobre el govern civil de Barcelona.*

(75) *Oración de gracias a la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona en su admisión.*

(76) *Oración fúnebre de Fernando VI por encargo de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, en 5 de setiembre de 1759.*

MARINA GARÍ
RAIMON MASDÉU

MANUELA URBINA

Llicenciats en Història
Universitat Autònoma de Barcelona

Resumen: *Los autores hacen un inventario exhaustivo de las obras manuscritas del padre Jaume Caresmar a partir de diversos artículos bio-bibliográficos y su propia investigación por bibliotecas y archivos.*

Summary: *The authors make an exhaustive inventory of the manuscript works of father Jaume Caresmar from several bio-bibliographic articles and from their own investigation in libraries and archives.*